

**RAPORT POST-EVENIMENT
“SHAPING ROMANIA 2030: A
VISION FOR SUSTAINABLE
PROGRESS”**

Asociația Proiectul România 2030

București, 27 iulie 2023

Raport post-eveniment
“Shaping Romania 2030: A Vision for Sustainable Progress”

Conferință organizată de Asociația Proiectul România 2030, în parteneriat cu Atlantic Council - Freedom and Prosperity Center, 27 iulie, format hibrid, găzduită la Academia de Studii Economice (ASE), București

Cuprins

Viitorul României în context european și internațional	2
O nouă arhitectură a oportunităților și provocărilor pentru România, un actor strategic de prim rang în noua realitate globală	3
Prezentarea Indexului Libertății și Prosperității	6
Panelul 1: Prosperitatea prin dezvoltarea democratică: impactul instituțiilor și proceselor democratice asupra creșterii economice și prosperității	10
Panelul 2: Inovarea și drepturile democratice: construirea unei societăți participative și responsabile în România	12
Quo vadis: Un salt istoric pentru o dezvoltare durabilă și sustenabilă în orizontul 2030	14

Viitorul României în context european și internațional

Ne confruntăm în prezent cu o realitate care are nevoie de eforturi conjugate pentru a promova rolul României în contexte regionale, europene și chiar internaționale. O nouă arhitectură atât de oportunități, cât și de provocări, într-un context foarte dificil pentru securitatea euro-atlantică, în raport cu care necesar să evaluăm cel mai bine modul în care **România, un aliat solid NATO și stat membru UE din regiunea Mării Negre, poate deveni un pilon semnificativ de stabilitate și un actor important care poate aduce contribuții valoroase ambelor organizații.** Este important să înțelegem că **există o legătură puternică între prosperitatea națiunii noastre, consolidarea democrației și inovare.** În acest context, **viziunea României 2030 este un proiect viu și un laborator de idei care generează punți de oportunitate, de dialog și de cooperare** prin aportul profesional real, energia și dăruirea personală a fiecărui ambasador al dialogului și dezbaterii constructive, orientate către dezvoltarea reală și sustenabilă a țării noastre. Aceste idei au ghidat dezbaterile despre articularea unei abordări ambițioase și inovatoare pentru viitorul țării noastre.

La conferința “Shaping Romania 2030: A Vision for Sustainable Progress”, găzduită de Academia de Studii Economice (ASE), au participat distinsi practicieni și reprezentanți din mediul academic care și-au propus să discute despre progresul sustenabil pe care România trebuie să-l realizeze în sectoare strategice și prioritare, de interes major, în orizontul 2030. Reprezentanți marcantă la nivel național și internațional, parlamentari, foști miniștri și prim-miniștri din Republica Moldova, specialiști în drept și în administrație publică și membri ai mediului academic au evidențiat abordările interdisciplinare atât de necesare pentru a evalua modul în care se definește cel mai bine viziunea pentru un progres sustenabil.

Evenimentul a fost marcat de prezentarea și dezbaterile asupra [Indexului Libertății și Prosperității](#), material realizat de Dan Negrea și Joseph Lemoine pentru Atlantic Council - Freedom and Prosperity Center. Ediția din 2023 a Indexului libertății și prosperității reprezintă o versiune îmbunătățită și consolidată a proiectului pilot introdus în 2022. Analiza descriptivă și empirică a evoluției indicilor de libertate și prosperitate din 164 de țări în perioada 1995-2022 constituie un instrument de interes pentru cetățeni (cercetători, experți, practicieni și decidenți), util în realizarea de comparații și studii la nivel global, regional și național.

Obiectivul principal al schimbului de idei, promovate sub egida dezbaterilor tematice organizate de Asociația Proiectul România 2030, este acela de a oferi un ecou în societatea noastră, un semnal de alarmă tras asupra unor chestiuni importante care pot contribui practic la rezolvarea unor chestiuni privind progresul în diferite domenii ale societății. Când discutăm despre un subiect atât de important și existențial pentru viitorul unei națiuni, **determinarea și simțul puternic al responsabilității ar trebui să devină cheia în orice proces de transformare profundă.**

Cu această ocazie, **profesorul Marius Profiroiu, în calitate de Prorector pentru relații internaționale la ASE și membru în Consiliul Consultativ al Asociației România 2030, a apreciat că parteneriatul solid dintre ASE și Asociația Proiectul România 2030 a generat în ultimul an dezbateri și soluții aplicate,** cu ajutorul cărora **conturăm și promovăm o viziune de dezvoltare și guvernare integrată care constituie un reper pentru o resetare și un salt calitativ în orizontul 2030.** Profesorul Marius Profiroiu și-a exprimat încrederea că

dezbaterile și evenimentele organizate în parteneriat cu Asociația Proiectul România 2030 vor continua și vor genera o valoare adăugată.

Mircea Geoană, Secretar General Adjunct al NATO, a apreciat ambiția și implicarea continuă a membrilor Asociației de a transforma Proiectul România 2030 în cel mai redutabil think tank al regiunii, care să devină competitiv la nivel european și Nord-Atlantic. Mircea Geoană și-a exprimat încrederea că Asociația Proiectul România 2030 se află pe drumul cel bun și a menționat că va susține în continuare demersurile de a aduce vocea liderilor intelectuali ai României și ai regiunii noastre în efortul de co-design al lumii care se transformă și care are nevoie de input intelectual din partea elitelor Europei postcomuniste și elitele lumii occidentale din care facem parte. **Mircea Geoană a apreciat că parteneriatul cu Atlantic Council - Freedom and Prosperity Center este unul dinamic și robust, important pentru a impulsiona un salt istoric.** Mircea Geoană și-a exprimat totodată încrederea că în orizontul 2030 vom avea alături de noi, în Europa, țări partenere precum Republica Moldova, Ucraina, Georgia și Balcanii de Vest.

În acest context, **Ioana Mates, Presedintele Asociației Proiectul România 2030, avocat specializat în domeniul dreptului penal, a adus în discuție proiectul Freedom Bridge prin intermediul căruia Asociația își propune să realizeze parteneriate puternice cu reprezentanți activi ai ONG-urilor din Europa Centrală și de Est și din regiunea Mării Negre.**

O nouă arhitectură a oportunităților și provocărilor pentru România, un actor strategic de prim rang în noua realitate globală

“Lumea de azi fierbe. Și nu e vorba doar despre valuri de căldură, furtuni, inundații și incendii. Nu e vorba doar despre o situație climatică. **Întreaga planetă traversează un fenomen de încălzire politică globală”**, **a semnalat Mircea Geoană, Secretar General Adjunct al NATO, în alocuțiunea de deschidere a Conferinței.**

Războiul barbar și ilegal purtat de Rusia în Ucraina repune în discuție libertatea, securitatea și democrația pe continentul european. un fenomen care trebuie înțeles într-un context mai larg marcat de revenirea în forță a luptei între libertate și opresiune, între democrație și dictatură. Puteri autoritare își adună astăzi resursele pentru a contesta ordinea internațională bazată pe reguli, norme și drept. România, cu 20 de milioane de tone de cereale tranzitate din Ucraina, devine cheia pentru a evita sufocarea economică a vecinului nostru.

Occidentul democratic în care ne-am regăsit după decenii și secole de pribegie istorică, este astăzi mai unit decât oricând. Trăim într-un univers modelat încă de valorile Occidentale. În marea lor majoritate, statele încă țin cont de tratate, de diplomație, de instituții internaționale. **Ordinea mondială are o inerție postbelică. Există încă eforturi pentru a fi păstrate aparențele cooperării și umanității.** **Mircea Geoană a oferit asigurări că NATO își crește vigilența și reconfirmă solidaritatea cu aliatul român și garantează securitatea întregului teritoriu aliat.**

“Occidentul euro-atlantic s-a construit pe valori sociale, morale și economice. Trăim într-o lume liberă, democratică, dominată de lege, echitate și libertate politică și economică. O lume care crede în justiție și își clădește prosperitatea pornind de la drepturile cetățenilor. Ca să reziste crizei și amenințărilor externe, această lume trebuie să-și protejeze valorile, să le întărească și să le dezvolte. Lumea noastră trebuie să fie

indestructibilă pentru a fi durabilă”, a menționat Mircea Geoană, Secretar General Adjunct al NATO.

În discursul său, Mircea Geoană a identificat două caracteristici complementare luptei între democrație și autoritarism care domină competiția între marile puteri, dar și între valorile care stau la baza organizării societății.

În primul rând, **distincția între competiția geopolitică și cea geoeconomică devine tot mai puțin evidentă.** Securitatea economică devine la fel de importantă ca și cea militară. Statele și firmele vor fi chemate să pună un premiu pe securitatea lanțurilor de aprovizionare în zone strategice și de evitare a dependențelor în zona tehnologică sau de materii prime și materiale critice. **Nu asistăm la sfârșitul globalizării, ci la o ordine economică mondială unde preferința va fi de a face comerț, investiții și producție strategică în zone și țări aliate sau partenerie.** *Friendly, allied re-shoring* devine noul mod de organizare a competiției tehnologice între lumea democratică și competitorii săi.

În al doilea rând, **modelele economice - și politică economică din spatele lor - sunt ele însele în plină reinventare,** cu o dublă necesitate: de a răspunde competiției geoeconomice enunțate mai sus, dar și pentru a răspunde frustrărilor cetățenilor din statele democratice în fața polarizării economice și inechităților sociale, exacerbate de revoluția tehnologică și degradarea mediului înconjurător. Pentru a răspunde acestui dublu deziderat, **între politică externă și cea internă există o legătură biunivocă și indispensabilă: pentru a reuși în exterior, trebuie investit în inovare și în reziliență.** Pentru a atinge aceste obiective, este important să utilizăm toate elementele de putere națională - *diplomație, politică industrială și economică, cooperare internațională, servicii de informații și apărare națională*. De la Statele Unite la Uniunea Europeană, Marea Britanie, Canada, Japonia sau Australia, **statele democratice își regândesc în profunzime modelul economic și Contractul social, dar și rolul statului în economie.**

“România nu are voie să nu profite de această mare transformare. Războiul și reverberația sa globală nu trebuie să fie o nouă povară istorică, ci trebuie să devină oportunități de fructificat și lecții de învățat. La NATO spunem că prima linie de apărare este reziliența societății: a instituțiilor, a economiei și a țesutului sau civic. Dacă sunt privite cu inteligență, riscurile pot deveni oportunități. **Urgentele se schimbă, comerțul își modifică rutele, piețele se mută, forța de muncă migrează, investițiile se transferă în locuri strategice. Europa își revaluează resursele și partenerii. America își întărește alianțele. Importanța statelor din flancul estic a crescut, tocmai pentru că acest flanc a devenit între timp centrul unei preocupări globale. Venirea Finlandei și Suediei în NATO, dar și a Moldovei, Ucrainei, Georgiei și a Balcanilor de Vest către familia democrațiilor europene este o șansă pentru România de a evada de la periferia Europei și să meargă, energic și asumat, către centrul acesteia.**

Întârzierea istorică pe care România încă o are față de grupul democrațiilor bogate din Europa poate începe acum o recuperare în forță. Putem deveni un partener major al reconstrucției est-europene, al reconfigurării continentului european și al lumii occidentale, tocmai pentru că putem proteja și dezvolta valorile lumii libere în această zonă turbulentă. România a atras atenția aliaților noștri prin relevanța ei strategică, dar asta nu e de ajuns. E nevoie, în plus, de voință politică și de inițiativă economică, pentru a transformă geografia și criza într-un salt de civilizație”, a recomandat Mircea Geoană, Secretar General Adjunct al NATO.

Contribuția excepțională a *Freedom and Prosperity Indexes 2023*, coautorat de Dan Negrea și Joseph Lemoine, sub egida The Freedom and Prosperity Center al Atlantic Council, a fost apreciată de Mircea Geoană pentru munca analitică riguroasă care reconfirmă legătura indisolubilă dintre libertate și prosperitate, între calitatea instituțiilor politice, economice și de justiție și prosperitatea fiecărei națiuni. Mircea Geoană a evidențiat importanța subindicatorilor care evaluează comparativ libertatea economică a femeilor, nivelul veniturilor, calitatea sănătății și educației, protecției mediului, drepturilor minorităților și nivelul inegalității. **Mircea Geoană a semnalat că pozițiile ocupate de România în Index-ul Libertății și Prosperității sunt nemulțumitoare**, fiind reconfirmate dintr-o perspectivă globală multe dintre concluziile Raportului Băncii Mondiale.

Efortul conjugat al Proiectului Romania 2030 și al Center for Prosperity and Freedom al Atlantic Council pentru a promova libertatea și democrația, fundamente indispensabile ale prosperității și demnității umane, este extrem de relevant pentru România și regiunea din care facem parte, pe flancul estic al NATO și pentru noua arhitectură de securitate a continentului nostru, după autodecuplarea Rusiei de Europa civilizată. **Mircea Geoană a atras atenția asupra problemelor structurale cu care se confruntă țara noastră și care reduc potențialul strategic, reprezentate de guvernanta modestă în instituțiile statului, instituțiile economice încă fragile, un sistem de justiție inechitabil în accesibilitatea și celeritatea sa, inegalitățile severe în accesul la servicii publice esențiale.**

Secretarul General Adjunct al NATO a propus ca radiografia corectă asupra țării noastre să fie completată de un obiectiv ambițios care să ne impulsioneze demersurile comune pentru a realiza un salt istoric. **Mircea Geoană a recomandat să ne raportăm la România ca la o viitoare putere politică, economică, militară și tehnologică multiregională**, care să exercite influență pozitivă pe un arc de cerc care să acopere Marea Neagră extinsă, Europa de Est, Centrală și de Sud-est, de la Marea Caspică la Mediterana și pe întreg noul flanc estic al NATO. În prognozele FMI, România ar putea atinge pragul psihologic de PIB de 500 de miliarde la orizontul lui 2030. Însă disparitățile de dezvoltare între urbanul mare, cel mic și mijlociu și mediul urban limitează potențialul de creștere și accentuează polarizarea socială.

Cum își poate remodela România viitorul în contextul acestor crize suprapuse? Prin creativitate politică, anticipare și influență activă în direcția acțiunilor lumii libere, prin adaptarea economiei, demersurilor militare la oportunitățile și provocările pe care le resimțim la nivel național, european și global. Prin investiții în infrastructură rutieră, feroviară și în porturi, industrie militară, tehnologie, agricultură și energie. Mircea Geoană a subliniat că nu există niciun motiv pentru care România, prin revizuirea inteligentă a politicii energetice să nu devină imediat independentă energetic și exportatoare de energie. Nu există niciun motiv pentru care România să nu imite efortul Poloniei și Germaniei de a atrage investițiile în tehnologie pe care Statele Unite le mută din Asia în Europa. Sau să regenereze parteneriatul strategic cu Republica Coreea și să construiască o relație de mare apropiere cu Japonia, Israel, Canada sau Australia superputeri tehnologice din constelația democrațiilor liberale la nivel global.

Criza materiilor prime necesare noilor tehnologii ne găsește bine plasați, dar cu zăcămintele de litiu și metale rare îngropate și cu cercetarea la pământ. O hartă a resurselor naturale strategice trebuie actualizată imediat. Guvernul trebuie să înțeleagă că acum e cel mai potrivit moment să investim în cercetare și prospectare pentru a atrage capital pentru industriile viitorului.

Ca să devină o putere multiregională și o țară dezvoltată, România trebuie să inoveze în primul rând la nivel politic. Trebuie să construiască o nouă selecție în structurile care administrează statul, bazată pe merit, pe putere intelectuală, pe educație solidă. Clasa politică trebuie să înțeleagă că guvernarea nu poate progresa fără experți, fără inteligență calificată și fără creativitate. De aceea, România trebuie să-și asume cooptarea minților civile în proiectul național, atragerea talentelor și gândirii experimentate în procesul guvernării. Personalități, ONG-uri, think-tank-uri, grupuri de experți, artiști, scriitori, savanți, tineri geniali din țară și din diaspora - toate aceste specii de inteligență pot și trebuie accesate în procesul de proiectare a viitorului. Pentru că aceste minți reprezintă o resursă profesională extraordinară. Practic, vorbim despre **un icloud creativ și de inovare** aflat la dispoziția clasei politice. România e obligată să-și forțeze progresul, să-și accelereze procesul de dezvoltare și nu poate face asta lăsând pe dinafară poate cea mai spectaculoasă resursă.

Pentru a rezista actualelor provocări, societatea trebuie să-și crească standardele democratice, să-și consolideze libertățile și drepturile, iar cele trei puteri în stat să înțeleagă avantajele cooperării și controlului democratic reciproc. Justiția poartă pe umeri credibilitatea statului, și de aceea, măsurile anticorupție și îndeplinirea actului de justiție sunt obligatorii, dar, în același timp, trebuie să rămână în afara jocului mărunț de putere.

“În acest moment, **democrația noastră este încă slabă.** Și pentru că este slabă, ea **generează o slăbiciune cronică a administrației statului,** a clasei politice care, toate împreună, nu permit României să-și atingă potențialul. Multe dintre cauzele întârzierilor economice, ale neîmplinirilor sociale, ale sărăciei persistente trebuie căutate în **gradul redus al democrației noastre. Democrația românească va fi una cu adevărat avansată atunci când vom promova meritocrația la fiecare nivel, când resursa umană competentă, independentă de rețele clientelare va avea posibilitatea de a servi interesul public fără niciun obstacol**”, a remarcat Mircea Geoană, Secretar General Adjunct al NATO.

Pentru a valorifica șansa de a deveni un actor strategic de prim rang în noua realitate globală, trebuie să ne focalizăm pe accesul la piețe noi, la inițiative, proiecte și parteneriate noi, demersuri care să fie susținute printr-o schimbare de mentalitate și o gestionare responsabilă a resurselor și a pozițiilor de decizie și management strategic.

Prezentarea Indexului Libertății și Prosperității

Transformarea statelor în raport cu evoluția nivelului de trai, dezvoltarea economică, socială și politică, a fost definită, percepută și evaluată prin **abordări și modele variate.** Principala provocare a fost și continuă să fie reprezentată de **măsurarea și compararea rezultatelor procesului complex al schimbării, modernizării și dezvoltării.** Explorarea și parcurgerea “drumului spre libertate și prosperitate” necesită să fie susținute de date și analize care să permită **o radiografie și o evaluare periodică** cu scopul de a măsura în mod fidel rezultatele obținute.

Cercetare riguroasă și imparțială, pe baza unei metodologii complexe (de agregare a datelor de la unsprezece instituții diferite inclusiv Banca Mondială, Națiunile Unite, Institutul V-Dem și Institutul Fraser), **studiul realizat de Dan Negrea și Joseph Lemoine identifică patru concluzii** care pot fi utilizate și integrate în proiectele și strategiile de transformare și dezvoltare a statului:

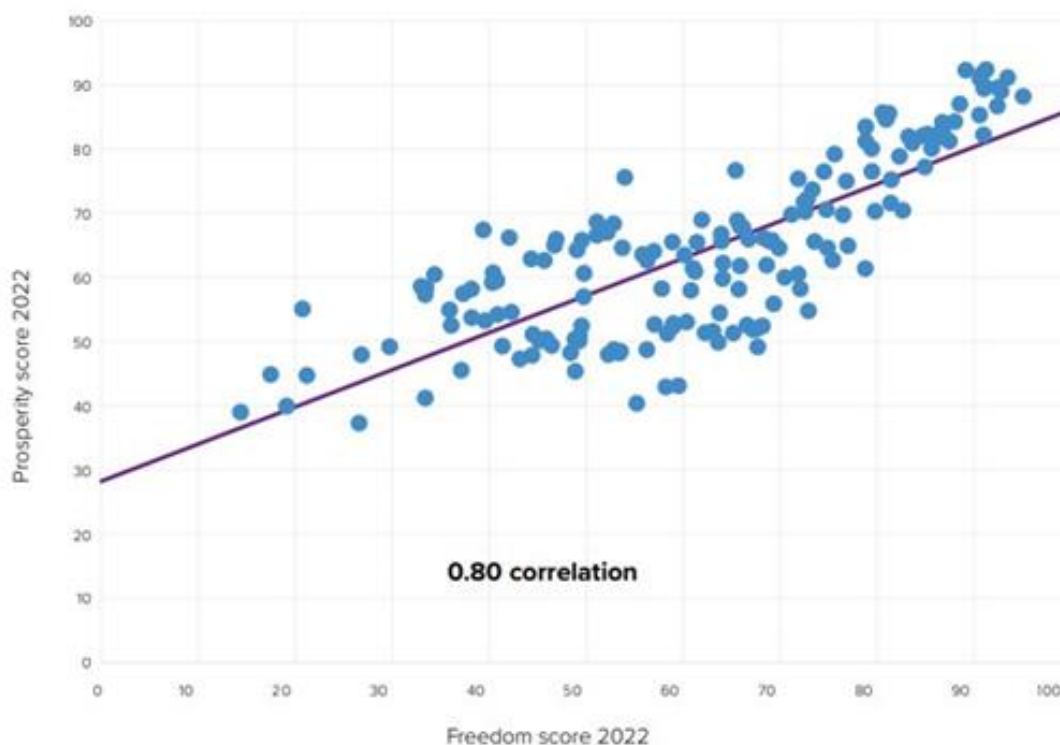
1. Libertatea și prosperitatea nu sunt distribuite uniform în întreaga lume, motiv pentru care persistă diferențe la nivel regional și global. Europa și America de Nord sunt cele mai “libere” regiuni ale lumii.

2. Între libertate și prosperitate există o relație directă și reciprocă, aspect care accentuează decalajele existente la nivel global și regional. Într-un mediu competitiv, statele libere sunt cele care prosperă, în timp ce statele care înregistrează un nivel scăzut al indicelui libertății se confruntă cu un nivel scăzut al prosperității.

3. Scorurile pentru indicele libertății (valoarea medie a dimensiuni economice, politice și juridice) au înregistrat o creștere în majoritatea statelor între 1995 și 2012. Valorile au stagnat până la începutul pandemiei de COVID-19, înregistrând ulterior o scădere. Redresarea post-pandemie necesită să fie orientată pe îmbunătățirea nivelului de libertate, pentru a consolida încrederea cetățenilor în autorități, în contextul în care pandemia a alimentat discursurile extremiste și populiste. Potrivit **datelor din 2022 pentru indicele libertății, România** se situează pe poziția 43 din 164 (valoare medie a indicelui fiind de 76,49), urmată pe poziția 52 de **Republica Moldova** (72,79).

4. Indicele prosperității (valoarea medie a indicatorilor privind venitul, sănătatea, educația, mediul, drepturile minorităților și inegalitatea) a crescut constant din 1995 până în 2019. În perioada în care statele s-au confruntat cu provocările și consecințele pandemiei, indicele prosperității a urmat aceeași tendință cu indicele libertății. **Indicele prosperității** calculat pentru anul 2022 plasează **România** pe poziția 52 din 164 (69,78), țara noastră fiind devansată de **Republica Moldova**, aflată pe poziția 44 (72,19).

Figure 18. The Correlation between Freedom and Prosperity in 2022

Prin diseminarea rezultatelor cercetării, **Centrul pentru Libertate și Prosperitate de la Atlantic Council** urmărește să impulsioneze creșterea bunăstării la nivel global – și în special în rândul celor săraci și marginalizați din țările în dezvoltare. **Valoarea ridicată a coeficientului de corelație între libertate și prosperitate ne indică o relație direct proporțională și pozitivă între cei doi indicatori și piloni care reprezintă motorul dezvoltării sustenabile în noua arhitectură globală. “Prosperitatea este puternic corelată cu libertatea”**, motiv pentru care țările cu un nivel ridicat de libertate dispun și de un nivel mai ridicat de prosperitate, iar cele cu un nivel scăzut de libertate înregistrează niveluri scăzute ale indicelui prosperității.

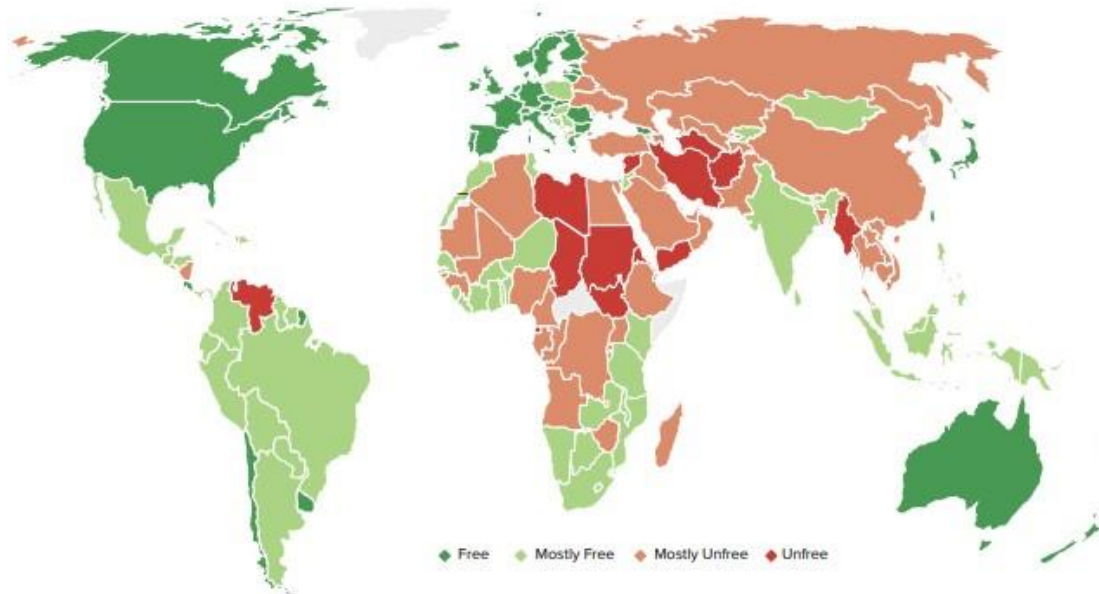
Datele arată că Europa, în special Europa Occidentală, este în mod evident cea mai liberă regiune. Din cele patruzeci și cinci de țări clasificate în categoria “total libere”, trezeci sunt europene. În plus, primele zece țări din această categorie sunt toate din Europa. În regiunea Americii de Nord, Statele Unite și Canada sunt incluse în categoria statelor libere, iar Mexicul în categoria țărilor predominant libere. Regiunea Asia de Est și Pacificul se remarcă și ea cu șase economii în categoria statelor libere (Australia, Noua Zeelandă, Japonia, Taiwan, Coreea de Sud și Singapore). Cu toate acestea, trebuie menționat că există și excepții notabile în cadrul regiunilor (e.g. Capul Verde și Seychelles în Africa sub-sahariană, Costa Rica, Chile, Uruguay și Barbados în America de Sud și Centrală, și Israel în regiunea MENA).

Țările prospere se află în Europa de Vest, America de Nord și în câteva țări din afara acestor regiuni. Anumite țări bogate în resurse obțin niveluri ridicate de prosperitate, chiar dacă au scoruri mai scăzute la libertate. Evoluția prosperității la nivel global arată o creștere pozitivă în ultimii ani, dar există provocări în privința drepturilor minorităților și a inegalității. Există astfel diferențe între libertate și prosperitate: **libertatea poate fi necesară pentru prosperitate, dar nu este suficientă.**

Este important de menționat că Indexul Libertății acordă o greutate egală celor trei componente (libertate economică, legală și politică). Astfel, este posibil ca o țară să obțină un scor relativ înalt în indexul general, chiar dacă performează în mod semnificativ sub așteptări într-o anumită dimensiune.

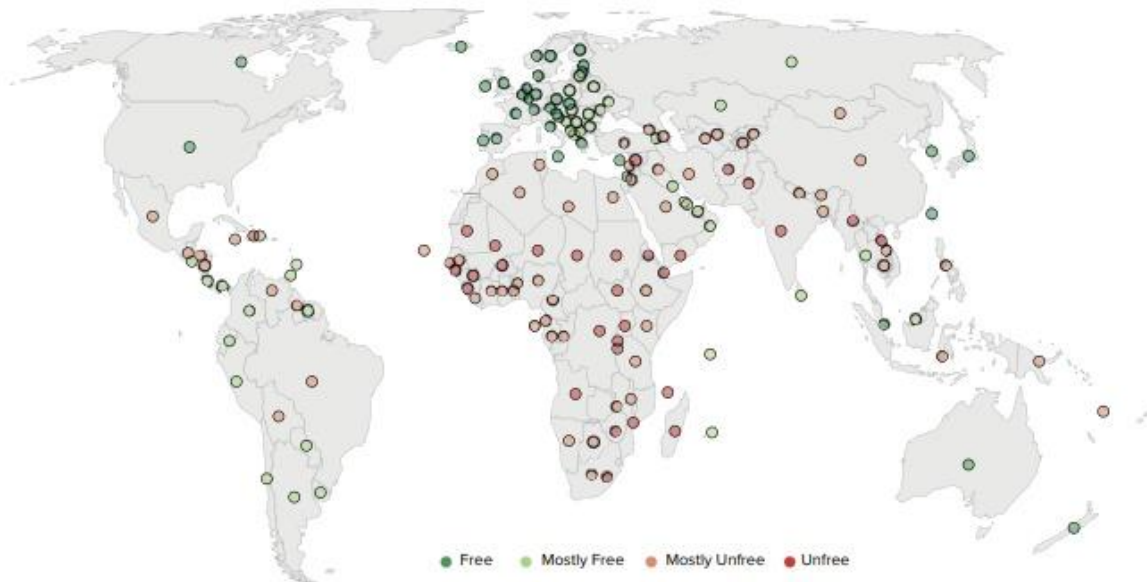
Joseph Lemoine, director adjunct al Centrului pentru Libertate și Prosperitate al Consiliului Atlantic, a evidențiat cele trei particularități care conferă originalitate demersului de a evalua în orizont comparativ (longitudinal și transversal) Indexul Libertății și Prosperității. În primul rând, **libertatea este analizată dintr-o perspectivă holistică** în care sunt integrați indicatori care evaluează statul de drept, libertatea economică și libertatea politică. În al doilea rând, **valoarea agregată a prosperității este obținută în raport cu evaluarea accesului la sănătate și educație, corelate cu nivelul inegalităților, protecția mediului și respectarea drepturilor minorităților.** Abordarea utilizată în definirea indicatorilor libertății și prosperitate s-a raportat la nevoia de a dispune de **o evaluare completă și multidimensională, echilibrată și reprezentativă** pentru a identifica tendințele și patternurile în raport cu dimensiunile complexe și aplicate care definesc fiecare etapă a dezvoltării. În al treilea rând, libertatea și prosperitatea sunt corelate cu scopul de a identifica, în actualul context caracterizat de o gestionare eficientă a resurselor și a investițiilor strategice, **un nou model de dezvoltare, predictibil și sustenabil.**

Figure 3. Freedom Index Map and Ranking Table

To see freedom rankings and prosperity rankings side by side, please visit our website: atlanticcouncil.org/commentary/trackers-and-data-visualizations/freedom-and-prosperity-indexes

Figure 11. Prosperity Index Map and Ranking Table

To see freedom rankings and prosperity rankings side by side, please visit our website: atlanticcouncil.org/commentary/trackers-and-data-visualizations/freedom-and-prosperity-indexes

“Dacă veți implementa mai multă libertate, veți fi mai prosperi!” – recomandarea studiului ne confirmă astăzi că au rămas în continuare valabile teoriile contractualiste, economice și liberale, care au plasat libertatea în centrul preocupărilor de legitimare și ranforsare a vocației, misiunii și rațiunii instituțiilor statului de reprezentare și protejare a intereselor cetățenilor.

Dan Negrea, directorul general al Centrului pentru Libertate și Prosperitate din cadrul Atlantic Council, a oferit ca exemplu procesul de transformare a statelor postcomuniste din Europa de Est care prin orientarea către modelul european al dezvoltării au realizat un salt calitativ. În nou context regional, european și global, marcat de o competiție acerbă în domeniul inovării și gestionării eficiente a resurselor (umane, economice, tehnologice și digitale), libertatea a devenit o precondiție pentru o schimbare fundamentală și continuă să rămână indispensabilă pentru România, Republica Moldova și Ucraina.

Panelul 1: Prosperitatea prin dezvoltarea democratică: impactul instituțiilor și proceselor democratice asupra creșterii economice și prosperității

Deontologia și conduita actorilor responsabili de protejarea drepturilor și libertăților a constituit tema centrală de reflecție la care participanții s-au raportat în primul panel al Conferinței. Abordările complementare ale experților, practicienilor și decidenților au evidențiat nevoia de implicare și responsabilitate, la toate nivelurile, pentru a oferi modele și bune practici de dezvoltare democratică, creștere economică și prosperitate.

Traian Briciu, profesor la Facultatea de Drept din cadrul Universității din București și Președinte al Uniunii Naționale a Barourilor din România (UNBR), a semnalat că trebuie să ne întrebăm în mod activ și pragmatic care sunt cauzele și vulnerabilității raportului dezechilibrat al balanței dintre libertate și prosperitate. “Este posibil ca o parte a societății să fi obosit de la atâta libertate, pentru că libertatea te plasează întotdeauna în ecuația de a juca. Autocrația îți oferă până la urmă confortul de a nu lua decizii și de a nu fi responsabil. Cel mai greu este însă să fi responsabil, să răspunzi pentru ceea ce faci și să-ți asumi consecințele”, a remarcat Traian Briciu care a accentuat nevoia de a conștientiza legătura indivizibilă dintre libertate și responsabilitate.

De multe ori, **exacerbarea unor libertăți și ignorarea completă a obligațiilor colaterale duce la o nervozitate socială pentru că o parte dintre cetățeni consideră că sunt liberi, dar nu au obligații, în timp ce alții cred că au foarte multe obligații, fără a fi cu adevărat liberi.** Reflecția asupra libertății poate dobândi astfel o altă dimensiune. Din acest motiv, pentru a promova cunoașterea drepturilor, libertăților și responsabilităților, educarea și formarea cetățenilor responsabili trebuie să înceapă de la ciclul primar și gimnazial. Traian Briciu a menționat programul de educație juridică în școli desfășurat de UNBR la nivel național, în care sunt implicați peste 500 de avocați, dintre care 200 numai în București. Președintele UNBR a evidențiat cu această ocazie implicarea voluntară a avocaților din România în programe și campanii sociale, educaționale, culturale, de responsabilizare și sprijin pentru categoriile vulnerabile, popularizate inclusiv dincolo de granițe, în momente de criză, prin asistența juridică gratuită oferită cetățenilor ucraieneni și comunităților de români din Ucraina.

Ioana Mates, Președintele Asociației Proiectul România 2030, a semnalat ca îngrijorătoare rezultatele [Barometrului tinerilor din România realizat de IRES în 2022](#), care ne indică că 45% dintre tinerii cu vârsta între 18 și 24 de ani sunt de acord că în anumite contexte, este de dorit să trăim într-o dictatură, în detrimentul democrației. Mai mult, este problematic că 58% dintre aceștia dispun de un nivel scăzut de educație, în timp ce 19% sunt absolvenți de studii superioare. Educația în școli și în universități trebuie să susțină eforturile de a promova un nou Contract social, pentru ca libertățile și responsabilitățile să fie înțelese, respectate și valorificate la nivel individual și colectiv. Ioana Mates a precizat că inițiativa legislativă cetățenească este o componentă a democrației participative care poate să fie întărită prin valorificarea oportunităților și beneficiilor pe care ni le oferă digitalizarea.

Clara Volintiru, director în cadrul Black Sea Trust of The German Marshall Fund (GMF), profesor la Academia de Studii Economice din București (ASE) și coordonator științific al Asociației Proiectul România 2030, a menționat că esențial pentru România și vecinii noștri să facă parte din Uniunea Europeană. Deschiderea și apartenența la organizații puternice, prospere și strategice constituie o oportunitate pentru a beneficia de investiții străine directe și de efectele de multiplicare pe care acestea le implică, dar și un impuls pentru a seta obiective ambițioase în domeniul inovării. Implicarea sectorului public, privat și a societății civile constituie o cerință pentru a identifica soluții comune pentru a ne dezvolta la toate nivelurile și pentru a consolida rezistența societății prin susținerea valorilor democratice. **Noua rețetă a prosperității și libertății nu se mai bazează pe compromisurile de alegere între securitate și libertate, între democrație și prosperitate economică, între piețe competitive și un stat puternic și competent.** Trebuie însă să depășim diviziunile și dezbinările aparente și să dispunem de un cadru de reflecție mai consistent, pentru că societățile, statele, piețele și regiunile noastre nu pot să fie prospere dacă sunt divizate. **Trebuie să ne concentrăm pe identificarea unei noi model orientat pe consolidarea coeziunii economice, sociale și teritoriale.**

România trebuie să-și asume vocația sa multiregională, prin valorificarea unui nou moment istoric care ne poate plasa într-o direcție de creștere exponențială, susținută de contribuția și implicarea activă a mediului economic, a experților și decidenților din sectorul public și privat. Dimensiunea ambiției noastre intelectuale trebuie să fie susținută de punți de legătură și de acțiune cu partenerii și aliații României, pentru a atrage investitori străini și pentru a crea noi oportunități regionale de dezvoltare din care țara noastră, împreună cu Republica Moldova, Ucraina și Polonia, să facă parte. “Putem face mai mult, iar facilitățile disponibile pentru regiune sunt incredibil de puternice”, a fost mesajul pe care Clara Volintiru l-a transmis pentru a semnala nevoia de dezvoltare la nivel local, pentru a reduce decalajele și discrepanțele prin investiția în sectoare strategice și prioritare pentru România.

Marieta Safta, profesor de drept constituțional la Universitatea Titu Maiorescu, cu o bogată experiență la Curtea Constituțională și Ministerul Justiției, a prezentat concluziile [Raportului Comisiei Europene din noiembrie 2022 asupra obiectivelor de referință din cadrul mecanismului de cooperare și de verificare](#), împreună cu noile direcții dezbătute la Congresul anual al Asociației Mondiale a Juriștilor, forum internațional de prestigiu care susține valorile democrației și ale statului de drept sub motto-ul “o lume guvernată de drept și de lege, nu de forță”. Un pericol la adresa democrației și prosperității semnalat de

Marieta Safta îl reprezintă insecuritatea juridică. Nu putem vorbi cu adevărat despre dezvoltare durabilă și prosperitate dacă dispunem un cadru legislativ fragil, care nu respectă exigentele consacrate în jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului, potrivit cărora nu poate fi considerată lege decât o normă redactată cu suficientă precizie, în mod clar, pentru a ne permite să ne adaptăm conduita.

În intervenția sa, Marieta Safta a făcut referire la **deficiențele structurale care au fost menționate în rapoartele MCV**, cu accent pe: lipsa de calitate a procesului legislativ; modificările frecvente ale normelor prin utilizarea pe scară largă a ordonanțelor de urgență asupra cărora controlul constituțional este unul limitat; nivel scăzut de eficacitate al consultării publice în contextul în care autoritățile competente ignoră obligația de a analiza propunerile experților și ale factorilor interesați. **Avem nevoie astfel de un cadru legislativ clar și predictibil pentru a stimula și încrederea noastră în instituțiile statului, dar și reziliența acestora în situații de criză. Ca soluție, Marieta Safta a evidențiat nevoia unei responsabilități comune și a unei colaborări mai bune între autoritățile publice, care să respecte principiul separației și echilibrului puterilor în stat.**

Este important să înțelegem rolul instanțelor de judecată și al Curții Constituționale, care acționează în limita competenței de a interpreta și corecta actele normative, fără a se substitui legiuitorului, pentru că nu sunt **ateliere de reparații pentru produse defecte**. **Educația juridică, conștientizarea și implicarea activă din partea fiecăruia dintre noi constituie precondiții pentru un proces de legiferare de calitate.**

Natalia Gavriliță, fost Premier al Republicii Moldova, a făcut referire la fereasta istorică de oportunitate reprezentată de parcursul european natural, bazat pe realități istorice, culturale și parteneriate foarte puternice, în primul rând cu România și prin România datorită colaborării intense în domenii strategice. Natalia Gavriliță a evidențiat importanța unui leadership autentic, care să conducă la asumarea la nivel individual și colectiv a responsabilității de a schimba lumea din jur. Capacitatea societății noastre de a forma lideri este proiectată în modelele pe care le promovăm, în valorile și principiile în care credem și în parcursul pe care ni-l asumăm, în mod responsabil și conștienți de provocările cu care ne confruntăm (e.g. dezinformarea, influența și imixtiunea factorilor perturbatori).

Asumarea și accelerarea parcursului european necesită să fie susținut de parteneriate solide la nivel regional și național între sectorul public și cel privat. Atragerea investitorilor și intensificarea relațiilor la nivel diplomatic, comercial și economic, constituie o cerință pentru a depăși cu bine perioada dificilă în care miza principală este aceea de a ne reconfirma solidaritatea și unitatea în fața celor care pun în pericol libertatea și prosperitatea fiecăruia dintre noi.

Panelul 2: Inovarea și drepturile democratice: construirea unei societăți participative și responsabile în România

Destinatarii și beneficiarii direcți ai Contractului social, ai actului de justiție și ai serviciilor publice sunt cei care dispun, în același timp, de responsabilitatea legală și obligația morală de a se implica și de a respecta normele și ordinea publică, de a deveni agenți și promotori ai dezvoltării sustenabile, prin participare și acțiune responsabilă, prin inovare și prin impulsionearea procesului de transformare a statului, dar mai ales,

prin atașamentul față de valorile și principiile care ne definesc identitatea la nivel național, european și Nord-Atlantic.

Maya Teodoroiu, profesor la Facultatea de Administrație Publică din cadrul SNSPA, fost judecător al Curții Constituționale a României, fost Secretar de Stat – Agent guvernamental la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), a propus o reflecție asupra rolului statului, de la constituirea sa până în prezent, de a organiza relațiile sociale și de a veghea la desfășurarea lor în anumiți parametri, prin stabilirea unei ordini interne – cu recunoșterea drepturilor și libertăților fundamentale și, corelativ, a îndatoririlor și obligațiilor. Abordarea comprehensivă, holistică și cibernetică în care orice sistem real are rolul de reglare a relațiilor în interiorul său ne ajută să înțelegem că **democrația constă în exercitarea puterii publice în anumite condiții, juridic statutate, prin care să afirme și să realizeze calitatea unor relații sociale echitabile, cu recunoașterea și exercitarea competiției libere, dar și ocrotirea celor dezavantajați sau vulnerabili.** Libertatea și egalitatea juridică în drepturi sunt reglementate și configurate prin Constituție și legi, dar și în raport cu standardele de calitate și eficiență în relația cu cetățeanul.

Maya Teodoroiu a semnalat, în acest context, **procesul de recompunere globală a statului și a acțiunii publice, pe care îl identificăm dincolo de contrastele importante dintre diferitele sisteme de drept și practici naționale.** Sociologia politică și teoria dreptului contemporan abordează statul în termen de instituție – definită ca ansamblu dinamic de reguli care urmăresc reducerea incertitudinii, dar și sub aspect organizatoric – prin agregarea de mijloace în scopul realizării unor ținte sau obiective, dependent de activitatea și pregătirea profesională a experților și a decidenților. Raporturile dintre administrația birocratică și exercitarea puterii (de decizie și control) ne oferă o reprezentare asupra calității statului de drept, asupra funcționării instituțiilor publice, dar mai ales asupra modului în care valorile asumate public sunt reglementate de norme, respectate și promovate prin practicile instituțiilor statului și reflectate astfel în calitatea actului de justiție.

A face justiție într-un stat de drept presupune afirmarea și protejarea în practică a normelor și valorilor înscrise în lege și în Constituție. Justiția – actor principal în reglementarea raporturilor economice, sociale, private și de familie – se realizează prin soluționarea litigiilor și cauzelor aduse în fața judecătorului național și european, statut care derivă din ordinea publică legitimă efectivă și din încrederea cetățenilor în arhitectura instituțională a statului de drept. **A face politică într-un stat de drept funcțional și efectiv** presupune articularea unei viziuni și a unui model corect aplicat într-un construct colectiv în care actorii publici își cunosc și exercită atribuțiile legale în mod coerent, prin intermediul unui profil adecvat de leadership și prin strategii, obiective și direcții de acțiune adecvate autorităților publice la toate nivelurile.

Profesorul Marius Profiroiu a semnalat că procesul de transformare a statului ca răspuns la cerințele de aderare la NATO și Uniunea Europeană a produs o schimbare de care țara noastră a avut nevoie, într-un moment de oportunitate istorică. Avem însă în continuare nevoie de un salt istoric și de o nouă viziune orientată către obiectivul de a oferi servicii mai bune cetățenilor-beneficiari, susținută de o cultură organizațională care promovează și recunoaște rolul fundamental al meritocrației în arhitectura și în funcționarea instituțiilor publice, la nivel central și local.

Profesorul Marius Profiroiu a prezentat o perspectivă asupra modului în care anti-corupția și inovarea în administrația publică pot consolida o cultură participativă și responsabilă în România și a semnalat că **resursa umană este indispensabilă în orice ecuație**

a dezvoltării, a progresului, a inovației și a cercetării, în mod sustenabil. Investiția în cercetare, educație, digitalizare, prin sprijinirea și implicarea mediului academic în formarea elitelor constituie o abordare strategică și prioritară pentru a recupera decalajele de dezvoltare la nivel național, european și global.

Andrei Săvescu, avocat și coordonator al platformei Juridice.ro, profesor la Universitatea Titu Maiorescu, a evidențiat rolul transparenței decizionale la nivelul legislativ și la nivelul sistemului judiciar, de natură să consolideze puterea decidenților prin creșterea încrederii în rândul cetățenilor. Ioana Mateș a oferit exemple concrete ale lipsei de responsabilitate din partea instituțiilor publice care nu aplică mecanismele transparente reglementate la nivel teoretic și normativ. Pentru a întări mecanismele democrației, Ioana Mateș a propus integrarea instrumentelor digitale pentru a eficientiza consultarea publică și interacțiunea cu cetățenii.

Participantii au identificat domenii concrete care dispun de un potențial ridicat în formarea liderilor și în construirea unei societăți participative și responsabile în România, fiind strategice investițiile în educație, digitalizare, agricultură, inovare și noi tehnologii, dar și în activitățile sportive, pentru a deveni un lider regional și pentru a ne asuma identitatea națională, europeană și Nord-Atlantică. Această abordare a fost evidențiată în secțiunea de întrebări și răspunsuri, în raport cu aspectele semnalate de Alexandru Manda, membru în Consiliul Consultativ pentru Tineret al Consiliului European; Cezar Gheorghe, analist expert și consultant pentru comerțul cu cereale; Adrian Băzăvan, consilier la Ministerul Energiei; Adrian Niculescu, profesor și vicepreședinte IICCMER; Adrian Socaciu, președintele Institutului Sportiv Român; Alexandru Bajdechi, avocat și doctorand la ASE.

La finalul conferinței, Mircea Geoană, Secretar General Adjunct al NATO, a evidențiat paradoxul culturii românești de a dispune de cetățeni care reușesc să se adapteze, în mod individual, la orice context, dar în mod colectiv, la nivel național, avem o problemă de a ne agrega. O problemă profundă a poporului și națiunii noastre, marcată de o istorie agitată și dificilă! Nevoia de expertiză și de transparență, susținută de o voință politică aprigă, constituie cerințe pentru a progresa prin valorificarea capitalului tehnologic, eficientizarea managementului și integrarea noilor oportunități în busola strategică. Mircea Geoană a apreciat ca fiind foarte importantă implicarea tuturor în proiectul România 2030, pentru a forma o echipă puternică în regiune, transpartinică, transculturală și transideologică care să devină un laborator de soluții și un motor al transformării statului și al reducerii discrepantelor de dezvoltare pe plan economic, social și teritorial.

Quo vadis: Un salt istoric pentru o dezvoltare durabilă și sustenabilă în orizontul 2030

România este o țară liberă, cu democrație semi-consolidată, în care sunt organizate alegeri libere, iar libertățile civile sunt în general respectate, potrivit Raportului Freedom House din 2023. Comparativ cu anul 2022, România a atins o pondere generală de 83% de îndeplinire a indicatorilor globali privind libertatea (87,5% pentru respectarea drepturilor politice și 80% pentru exercitarea libertăților civile) și de doar 56% pentru indicatorii privind democrația. *La nivel regional, România înregistrează cele mai ridicate valori la indicatorii privind respectarea drepturilor politice și a libertăților civile, aspect care constituie o reală oportunitate în actualul context geostrategic.* **România poate**

reprezenta un pilon de stabilitate și de atractivitate în regiune, motiv pentru care este prioritar să realizăm o radiografie corectă asupra arhitecturii oportunităților și vulnerabilităților, pentru a aprofunda și consolida integrarea în NATO și Uniunea Europeană.

Ridicarea Mecanismului de Cooperare și Verificare (MCV) în noiembrie 2022 ne confirmă că țara noastră a realizat progrese importante în reforma judiciară și în combaterea corupției, obiectivele de referință (benchmarks) ale MCV fiind îndeplinite în mod satisfăcător. Revizuirea codurilor penale și adoptarea unei noi strategii de dezvoltare a sistemului judiciar au constituit o expresie a voinței politice de a promova o transformare durabilă și ireversibilă, prin consolidarea cadrului de integritate și prin raportarea la standardele internaționale anticorupție. Jaloanele din Planul Național de Redresare și Rezilientă (PNRR) au fost corelate cu noua filosofie la nivel european și transatlantic de gestionare a resurselor publice și o recuperare a activelor provenite din săvârșirea de infracțiuni într-un mod mai eficient, mai rapid și mai eficace.

În continuare, este important să înțelegem că procesul de transformare a sistemului judiciar și implicit al statului va continua să fie monitorizat de către parteneri și aliați, în special în ceea ce privește: alocarea resurselor umane, digitale și de inteligență artificială pentru a optimiza activitatea și rezultatele sistemului judiciar; executarea hotărârilor judecătorești și punerea în aplicare a actelor normative de către administrația publică; continuarea și eficacitatea luptei împotriva corupției; evoluția și aplicarea cadrului de integritate la toate nivelurile politice și administrative. Nu putem să consolidăm eficacitatea luptei împotriva corupției în lipsa unui nou Contract social, definit în raport cu încrederea cetățenilor-beneficiari în activitatea și integritatea sistemului judiciar și printr-o nouă cutumă și mentalitate politică și socială de a respecta principiul fundamental al echilibrului și separației puterilor în stat. Contestarea, negarea și discreditarea puterii judecătorești, ca rezultat al intereselor și presiunilor interne și externe, limitează considerabil eforturile civice și instituționale de combatere a corupției sistemice și creează un dezechilibru major între interesele cetățenilor și capacitățile instituționale de a servi interesului public.

O problemă de lungă durată pe care instituțiile statului și mass media au adus-o din nou în prim-plan pe agenda publică continuă să fie reprezentată de discriminarea grupurilor vulnerabile, dublată de lipsa de responsabilitate și de transparentă, de abordarea reactivă și întârziată. Ne confruntăm în continuare cu un decalaj considerabil între proiectarea și implementarea măsurilor strategice și fundamentale de protecție, sprijin și asistență socială și de specialitate pentru persoanele și categoriile vulnerabile (vârstnici, copii instituționalizați, persoane cu dizabilități), iar realitatea continuă să ne fie prezentată și interpretată în funcție de interesele politice și media.

Retelele de patronaj și clientelism continuă să exercite o presiune asupra mecanismelor de recrutare, formare, monitorizare și evaluare a experților, specialiștilor, functionarilor și managerilor publici, cu implicații negative asupra participării și implicării civice în procesul decizional, de elaborare și de implementare a strategiilor și a politicilor publice.

Participarea și implicarea civică a înregistrat un nivel ridicat în mediul online, fiind impulsionate de inițiativele și măsurile controversate și polemice care au pus sub semnul întrebării respectarea statului de drept, a drepturilor omului și a libertăților civile, dar și de acuzațiile de plagiat, corupție și conflicte de interese.

Criza externă apărută în contextul războiului din Ucraina a fost însă gestionată prompt prin colaborarea și coordonarea eficientă a eforturilor instituționale și voluntare de sprijinire a victimelor războiului și de combatere a dezinformării ruse. Solidaritatea, capacitatea organizațională și sustenabilitatea financiară a sectorului civic și-au dovedit eficiența în promovarea și protejarea valorilor democratice în sprijinirea migraților și refugiaților ucraineni, aspect care confirmă faptul că societatea românească a atins nivelul de maturitate în respectarea valorilor și principiilor occidentale și transatlantice.

În domeniul e-guvernării, identificăm un dezechilibru major între obiective și resurse, între oportunități și rezultate, între voința politică și decalajele de dezvoltare în rândul utilizatorilor. Pe de o parte, România s-a raliat statelor europene care militează pentru o transformare digitală în administrația publică și în societate, prin valorificare oportunităților digitale și a noilor tehnologii.

Merită menționată contribuția României la Președinția rotativă a Consiliului Uniunii Europene în 2019, prin raportul [Competencies necessary for eGovernment, elaborated for the European Public Administration Network \(EUPAN\)](#). Acest raport ne oferă o analiză asupra managementului resurselor umane utilizat pentru transformarea digitală în administrația publică și contribuie la o nouă înțelegere asupra dezvoltării serviciilor publice digitale (e-governemnt) prin corelarea cerințelor tehnologice și digitale cu cele privind competențele utilizatorilor (abilități, atitudini, cunoștințe) și viziune asupra viitorului. Un alt exemplu util vizează lansarea în 2020 a portalului digital unic [e-guvernare](#), administrat de Autoritatea pentru Digitalizarea României, care este parte a rețelei Single Digital Gateway (SDG).

În schimb, **dacă corelăm indicatorii Digital Economy and Society Index (DESI, 2022) (capital uman, infrastructuri digitale, integrarea tehnologiei digitale, servicii publice digitale), cu obiectivele de reformă și redresare ale statelor la nivelul UE – incluse în PNRR-uri, identificăm tendințe ale accentuării decalajelor și discrepantelor în domeniul digitalizării, chiar dacă sunt planificate investiții importante al căror impact estimat va impulsiona o îmbunătățire/ ameliorare a nivelului actual al digitalizării în administrația publică la nivel central și local (Profiroiu, Negoită, Costea 2023 – articol IRAS).** Pentru statele care dispun de un nivel foarte scăzut al digitalizării (precum România, Bulgaria și Grecia), prioritatea principală este reprezentată de atenuarea unor deficiențe structurale, demers anevoios și lipsit de o calibrare centrată pe măsuri specifice de reformă. Sporirea productivității și competitivității se realizează într-un mod mai eficace și echitabil în state care dispun de o cultură a digitalizării serviciilor publice (cu precădere în statele nordice - Danemarca, Finlanda, Suedia).

Tranziția tehnologică, accelerată prin intermediul mecanismului de redresare și reziliență, are loc în etape diferite la nivel național, cu viteze diferite în privința recuperării decalajului de dezvoltare. Din acest motiv, accesul la servicii publice digitale împreună cu valorificarea conceptului de cetățenie digitală se realizează în mod neuniform. Busola digitală rămâne astfel ancorată în viziunile și perspectivele specifice la nivel național, fără ca redresarea post-criză să prefigureze reducerea decalajelor și discrepantelor în domeniul digitalizării.

În egală măsură, explorarea și valorificarea potențialului digital și al inteligenței artificiale se află în relație directă cu o mai bună valorificare a aptitudinilor și unicității naturii umane. **Nu putem să avem libertate și prosperitate dacă nu avem cetățeni care se dezvoltă economic, social, spiritual, religios și cultural în mod liber. În statele dezvoltate, cu**

democrație consolidată, șansa de a te forma și dezvolta este una reală, susținută de numeroase oportunități. În statele guvernate de regimuri autoritare și totalitare, oportunitățile de dezvoltare sunt limitate și controlate, iar pretul plătit pentru a supraviețui îl reprezintă pierderea identității și a libertății. Schimbarea și transformare nu se poate produce cu adevărat în societăți închise, decuplate de la progresul tehnologic și digital, în care corupția și dependența de accesul la resurse limitate constituie probleme structurale, profunde și sistemice.

Rapoartele OECD din iulie 2023 despre [Open government policies](#) și [Civic space](#) evidențiază progresele semnificative pe care țara noastră le-a realizat în domeniul reglementării participării cetățenilor și a factorilor interesați în elaborarea politicilor publice. Țara noastră este una dintre puținele țări care dispune de o lege specială dedicată participării cetățenilor și părților interesate (Legea nr. 52/2003). Consultarea publică are loc într-o etapă târzie a ciclului politicii și generează un impact mai degrabă redus asupra procesului decizional. Evaluarea OECD ne arată că o “focalizare pe cetățean” nu face încă parte din cultura administrativă, cauzele profunde fiind localizate în abilitățile și cunoștințele limitate ale oficialilor publici și ale factorilor interesați de a contribui reciproc la guvernarea deschisă, în contextul în care de facto nu există o viziune coerentă pentru promovarea unei culturi și practici unitare în administrația publică centrală și locală orientată spre nevoile și așteptările cetățenilor și ale mediului de afaceri, clienți și beneficiari ai guvernării deschise.

Principalele provocări pe care și OECD le-a identificat, pe care le resimțim ca fiind prezente în spațiul public sunt reprezentate de utilizarea frecventă a discursului la ură, în contextul în care inegalitatea și marginalizarea împiedică participarea egală la viața publică și determină apariția diferitelor tipuri de excluziune, interconectate cu nivelurile ridicate de sărăcie și nivelurile scăzute de reprezentare. Recomandarea OECD pentru România vizează promovarea participării cetățenilor și a factorilor decizionali în etapele de elaborare a politicilor publice, prin oferirea de stimulente pentru inovare și experimentare cu noi metode și practici participative, precum mecanisme participative reprezentative deliberative.

Raportul OECD din iunie 2023 despre [Strengthening Romania's Integrity and Anti-corruption Measures](#) în domenii prioritare precum domeniile sănătate, educație și companii ale statului evidențiază nevoia de a dezvolta abordare bazată pe evaluarea riscului, împreună cu cooperarea între actorii de integritate și integrarea politicilor de integritate la nivel de sector. Integritatea nu reprezintă doar o problemă morală, fiind un pilon esențial pentru construirea unor instituții puternice care să ofere garanție cetățenilor că guvernarea este în interesul lor și contribuie, în același timp, la creșterea productivității economice, eficientizarea sectoarelor publice, transformarea mai incluzivă a societăților și a economiilor, prin restabilirea încrederii în guvern, în instituții publice, autorități de reglementare, bănci și corporații.

Pentru a realiza un salt istoric în direcția transformării și dezvoltării administrației publice și a societății, avem nevoie de un sistem de guvernare publică solid care să întărească atașamentul la valorile fundamentale, la democrația pluralistă bazată pe respectarea statului de drept și a drepturilor omului. Monitorizarea, investigarea și sancționarea cazurilor de corupție necesită să fie corelată cu acțiuni preventive mai aprofundate, adresate grupurilor țintă și vulnerabile, centrate pe educația timpurie și formarea continuă a funcționarilor și a managerilor publici. Susținerea și prioritizarea

interesului public devine o cerință legală lipsită de conținut în măsura în care la nivel central și local nu dispunem de o cultură a integrității și responsabilității în exercitarea funcției și a statutului de cetățeni.

Nu este de ajuns să inovăm și să îmbunătățim instrumentele și mecanismele legale de prevenție, monitorizare, investigare și sancționare a cazurilor de corupție, incompatibilitate și conflict de interese, dacă nu suntem destinatarii principali ai schimbării, nu doar promotorii și susținătorii acesteia. Educația timpurie, formarea și evaluarea profesională continuă, transparentizarea procesului de recrutare și promovare în funcția publică, simplificarea cerințelor administrative și bugetare privind participarea la spațiul politic și civic, împreună cu utilizarea noilor tehnologii în domeniul digital și al inteligenței artificiale pentru a crește nivelul de participare, reprezentare și implicare din partea cetățenilor și a mediului privat constituie cerințe pentru a redefini Contractul social ca liant între drepturi și responsabilități, între libertate și integrare în societate și în viața politică.

Fiecare dintre noi este un motor al schimbării, al transformării și al proiectării prezentului și viitorului, în măsura în care este, în primul rând, un cetățean corect informat, implicat și responsabil, care acționează cu bune intenții pentru sine și pentru ceilalți. În al doilea rând, un cetățean conștient de posibilitățile reale de dezvoltare, care cunoaște și înțelege natura și rolul drepturilor, libertăților și responsabilităților sociale și constituționale va avea o singură opțiune în momentul în care acestea îi vor fi îngrădite: aceea de a se opune prin acțiuni de protest, sancționare politică, promovarea unor alternative și impulsivarea schimbării.

Opțiunea de a rupe Contractul social este utilizată în momentele istorice excepționale, ca manifestare violentă și extremă de protest, unde întreaga arhitectură instituțională a statului este înlocuită și reproiectată din temelii. Pentru cetățenii stabiliți în afara granițelor țării, raporturile de cooperare, monitorizare și control nu încetează să funcționeze, în mod direct sau indirect prin intermediul familiei, prietenilor, etc.

În schimb, atunci când ne raportăm la corupția la nivel înalt, aceasta este susținută, de cele mai multe ori, de complicitatea și vinovăția reciprocă a celui care corupe și a celor care sunt corupți, a celui care primește și a celor care oferă, la toate nivelurile. Lipsa de educație, de resurse, de opțiuni și de perspective, accentuează sentimentul de neputință, situație în care este acceptată opțiunea de subordonare și de integrare într-un sistem corupt, pentru a avea acces la resurse, la promovări și la tot felul de favoruri, chiar dacă de cele mai multe ori prețul este unul mult mai mare în raport cu toate beneficiile necuvenite: devii un instrument manevrat, subordonat, controlat, lipsit de libertate, privat de opțiunea de a te dezvolta liber și mai mult decât îți este permis, de a te exprima liber și de a trăi fericit și liniștit, fără grija că într-o zi vei pierde totul, inclusiv respectul și aprecierea familiei, a prietenilor și a celor din jur.

Întocmit de Vladimir Costea, cercetător și membru al Asociației România 2030.